

Quan la realitat és més bella que els mites

Quando la realidad es más bella que los mitos

Púrpura, quermes, pastel: tres fonts de colors mítics per excel·lència. Emperadors bizantins “nascuts en la púrpura”..., escarlata del mantell de Crist..., fabulós “país de Xauxa” on l’or blau del pastel en massa assegura indefinidament la prosperitat general. Sí, púrpura, quermes i pastel són noms que fan somniar, i com qualsevol exposició, aquesta ha tingut l’objectiu de meravellar-nos per la bellesa dels colors que s’hi presenten -herois de la festa- i per les històries fantàstiques que ens expliquen

Púrpura, quermes, pastel: tres fuentes de colores míticos por excelencia. Emperadores bizantinos “nacidos en la púrpura”..., escarlata del manto de Cristo..., fabuloso “país de Jauja” donde el oro azul del pastel en masa asegura indefinidamente la prosperidad general. Sí, púrpura, quermes y pastel son nombres que hacen soñar, y como cualquier exposición, ésta ha tenido como objetivo deleitarnos por la belleza de los colores que se presentan -héroes de la fiesta- y por las maravillosas historias que nos cuentan

27

27. Vestit d'Olivier Lapidus. Col·lecció Alta Costura 2000

27. Vestido de Olivier Lapidus. Colección Alta Costura 2000

Però és la mateixa descoberta de la realitat -insòlita, sorprenent-, sobre la que s'erigeixen aquests mites, el que ens sedueix: descobriment de la naturalesa d'aquestes fonts de colors, de la identitat i la vida dels animals i de la planta d'on són extrets; descoberta de les investigacions tècniques, filosòfiques i científiques que, des de fa mil·lennis, no han deixat de suscitar aquests tints units a la llum -tant la púrpura com el pastel- o a la imatge de la sang fresca, de la vida, evocada pel suc roig del quermes acabat de recol·lectar. Descoberta, gràcies a aquestes investigacions, de la naturalesa química d'aquests colorants, que a la vegada permet comprendre com els tintorers han hagut de procedir per fixar-los de forma permanent sobre teixits o manuscrits. En fi, el descobriment pur i simple dels colors que púrpures, quermes i pastel poden donar a la llana o a la seda, al pergami o al paper..., perquè els tenim aquí, davant dels ulls!

L'originalitat de l'exposició que s'ha presentat al públic en el Centre de Documentació i Museu Tèxtil, fins el passat dia 15 de setembre¹ -ocasió excepcional per al contacte directe amb aquests tres famosos tints-, radica efectivament en el fet que totes les obres d'art tèxtils o pictòriques previstes originalment per la seva comparació ja havien estat objecte d'anàlisi dels colorants o pigments o van ser analitzades amb vista a aquest aconeciment. Resultat d'aquest treball és el mostrar que s'ha presentat de tints de púrpura veritable, de quermes i de les cotxinilles del carmí identificats amb total seguretat, el més important que s'hagi pogut reunir mai. Quan, al contrari, les anàlisis revelen l'absència

**RESULTAT D'AQUEST TREBALL
ÉS EL MOSTRARI QUE S'HA
PRESENTAT DE TINTS DE
PÚRPURA VERITABLE, DE
QUERMES I DE LES
COTXINILLES DEL CARMÍ
IDENTIFICATS AMB TOTAL
SEGURETAT**

Pero es el mismo descubrimiento de la realidad -insólita, sorprendente-, sobre la que se erigen estos mitos, lo que nos seduce: descubrimiento de la naturaleza de estas fuentes de colores, de la identidad y la vida de los animales y de la planta de donde son extraídos; descubrimiento de las investigaciones técnicas, filosóficas y científicas que, desde hace milenios, no han dejado de suscitar estos tintes unidos a la luz -tanto la púrpura como el pastel- o a la imagen de la sangre fresca, de la vida, evocada por el jugo rojo del quermes acabado de cosechar. Descubrimiento, gracias a estas investigaciones, de la naturaleza química de estos colorantes, que a su vez permite comprender cómo los tintoreros han tenido que proceder para fijarlos de forma duradera sobre tejidos o manuscritos. En fin, el descubrimiento puro y simple de los colores que púrpuras, quermes y pastel pueden dar a la lana o a la seda, al pergamino o al papel..., porque los tenemos aquí, ante nuestros ojos!

La originalidad de esta exposición que se ha presentado al público en el Centre de Documentació i Museu Tèxtil, hasta el pasado 15 de septiembre¹ -una ocasión excepcional para el contacto directo con estos tres famosos tintes-, radica efectivamente en que todas las obras de arte textiles o pictóricas previstas originalmente para su comparación ya habían sido objeto de análisis de los colorantes o pigmentos, o fueron analizadas con vistas a este acontecimiento. Resultado de este trabajo es el muestrario que se ha presentado de tintes de púrpura verdadera, de quermes y de las cochinillas del carmín identificados con total seguridad, el más importante que se haya reunido jamás. Cuando por el contrario, los análisis revelan la ausencia de estos

**RESULTADO DE ESTE TRABAJO
ES EL MUESTRARIO QUE SE HA
PRESENTADO DE TINTES DE
PÚRPURA VERDADERA, DE
QUERMES Y DE LAS
COCHINILLAS DEL CARMÍN
IDENTIFICADOS CON TOTAL
SEGURIDAD**

1. "TINTS PRECIOSOS DEL MEDITERRANI" VA SER UNA CO-PRODUCCIÓ ENTRE EL MUSÉE DES BEAUX ARTS DE CARCASSONNE I EL CENTRE DE DOCUMENTACIÓ I MUSEU TÈXTEL, QUE VA SER PRESENTADA EN AMB DÓS CENTRES ENTRE NOVIEMBRE DE 1999 I SETEMBRE DE 2000

1. "TINTES PRECIOSOS DEL MEDITERRÀNEO" HA SIDO UNA CO-PRODUCCIÓ DEL MUSÉE DE BEAUX ARTS DE CARCASSONNE Y EL CENTRE DE DOCUMENTACIÓ I MUSEU TÈXTEL, QUE HA SIDO PRESENTADA EN AMBOS CENTROS ENTRE NOVIEMBRE DE 1999 Y SEPTIEMBRE DE 2000

d'aquests tints preciosos, ens permet adonar-nos com els tintorers i els pintors de tots els temps han aconseguit amb un art magistral aproximar-se quasi exactament a aquests colors inaccessibles a la majoria de gent, tot combinant matèries vegetals colorants, sòlides però menys costoses, com el pastel i la roja. Enginy tècnic i intuïció empírica, doncs, per oferir les púrpures i escarlates d'imitació més convincents a una clientela nombrosa i amb un poder adquisitiu inferior.

Aquesta confrontació entre púrpures veritables i falses, escarlates i carmesins veritables i falsos, es va veure afavorida per la felix coincidència de la preparació d'aquesta exposició amb la publicació dels catàlegs de dos

tints preciosos, ello nos permite apreciar cómo los tintoreros y los pintores de todos los tiempos han conseguido con un arte magistral aproximarse casi exactamente a estos colores de un lujo inaccesible a la mayoría de la gente, combinando materias vegetales colorantes, sólidas pero menos costosas, como el pastel y la rubia; ingenio técnico e intuición empírica combinados para ofrecer las púrpuras y escarlatas de imitación más convincentes a una clientela cuyo número compensaba su menor poder adquisitivo.

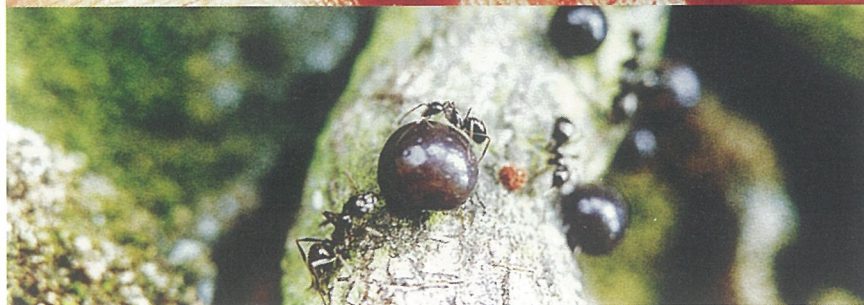
Esta confrontación entre púrpuras verdaderas y falsas, escarlatas y carmesines verdaderos y falsos, se ha visto favorecida por la feliz coincidencia de la preparación de esta exposición junto con la

30

29

28

28. El quermes: en el tronco de l'alzina

29. Femelles del quermes recol·lectades per a tint

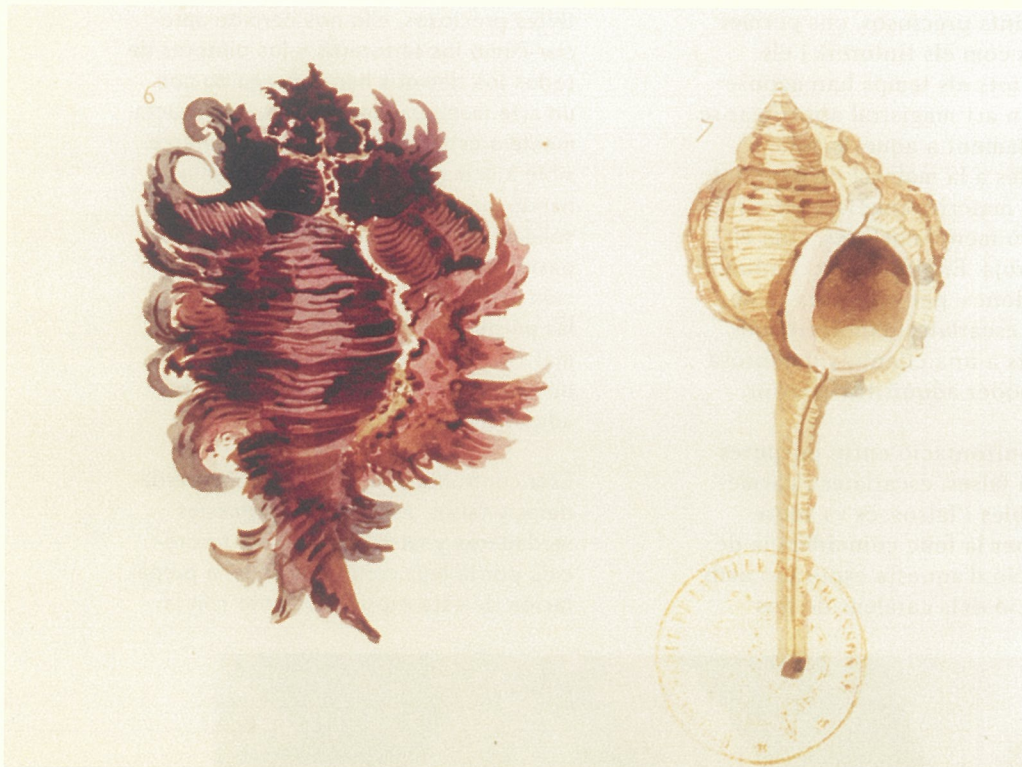
30. El quermes; sortida de les larves del cos de la femella

28. El quermes: en el tronco de la encina

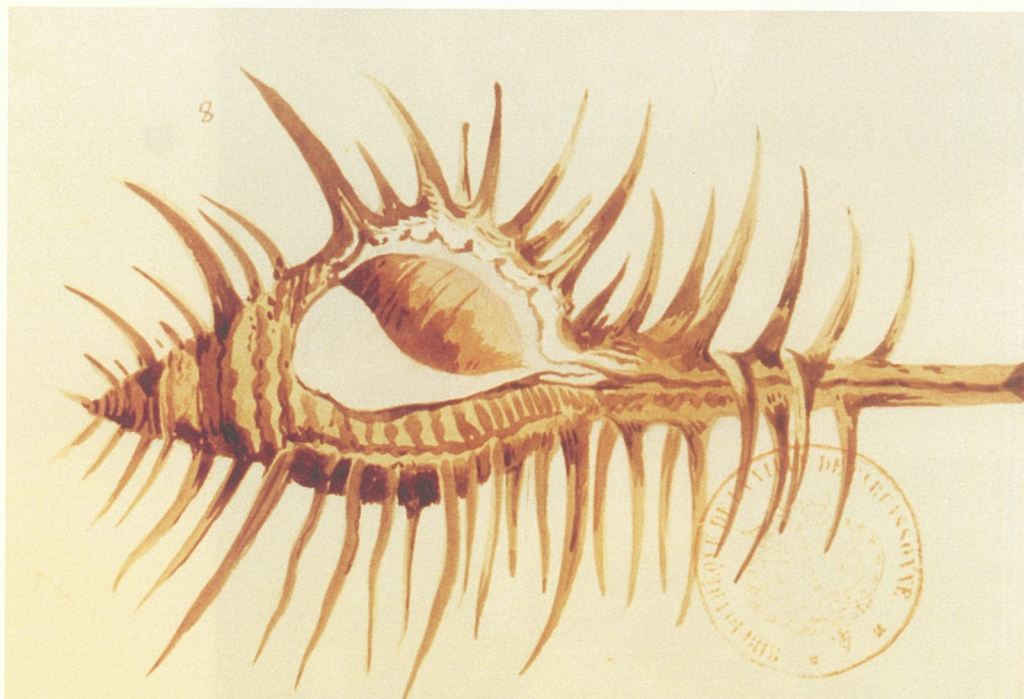
29. Hembras del quermes recolectadas para tinte

30. El quermes; salida de las larvas del cuerpo de la hembra

31

32

31 i 32. Mol·luscs de la púrpora. Imatges extretes del *Traité de conchyliologie* de Jaques-François Gamelin. 1825

31 y 32. Moluscos de la púrpora. Imágenes extraídas del *Traité de conchyliologie* de Jaques-François Gamelin. 1825

conjunts tèxtils de gran importància per a la història del tint: els descoberts a Palmira (Síria) fa uns 60 anys i la col·lecció dels teixits coptes conservats en el Museu Georges Labit a Toulouse. D'aquesta convergència d'investigacions i intercanvis internacionals emergeix el sorprenent contrast entre dos àmbits de tintorers i teixidors mediterranis, tan experts els uns com els altres, i dels quals, un -el d'Egipte- utilitza de forma gasiva els tints animals, escassos i cars, mentre que l'altre -a les costes de Llevant- utilitza la púrpura amb esplendidesa, sense dubtar gens a superposar encara a aquest luxe l'ús del vermell dels insectes. Andreas Schmidt-Colinet i Annemarie Stauffer s'han fet la pregunta sobre aquesta relativa abundància de tints preciosos en els teixits de Palmira i intenten descobrir-ne les implicacions polítiques i socials.

Els teixits de Palmira aporten una nova contribució a la història d'aquests tres tints i mostren el lloc que han ocupat i encara ocupen, en certa mesura, en el patrimoni cultural mediterrani (un patrimoni cultural que, evidentment, reconeix tot el seu protagonisme a les ciències i a les tècniques).

La importància de la púrpura en el món antic, com a signe de poder i de riquesa que un s'emporta fins a la pròpia tomba o amb la que s'embolcal·len les relíquies més sagrades, no és solament una evocació. La fascinació que aquest tint ha continuat exercint després de la seva desaparició de l'escena econòmica és ben palesa en dos exemples ben tardans de tint amb vertadera porpra. Es tracta, per una banda, de les investigacions dutes a terme en el Mediterrani occidental, durant l'últim segle, pel gran naturalista i zoòleg Henri de Lacaze-Duthiers

LA IMPORTÀNCIA DE LA PÚRPURA EN EL MÓN ANTIC, COM A SIGNE DE PODER I DE RIQUESA QUE UN S'EMPORTA FINS A LA PRÒPIA TOMBA O AMB LA QUE S'EMBOLCAL·LEN LES RELÍQUIES MÉS SAGRADES, NO ÉS SOLAMENT UNA EVOCACIÓ

publicación de los catálogos de dos conjuntos textiles de gran importancia para la historia del tinte: los descubiertos en Palmira (Síria) hace unos 60 años y la colección de los tejidos coptos conservados en el Museo Georges Labit en Toulouse. De esta convergencia de investigaciones e intercambios internacionales emerge el sorprendente contraste entre dos ámbitos de tintoreros y tejedores mediterráneos, tan expertos unos como otros, y de los que uno -el de Egipto- usa con tacañería los tintes animales, escasos y caros, mientras que el otro -en las costas de Levante- utiliza la púrpura con largueza, no dudando en superponer además a este lujo el empleo del rojo de los insectos. Andreas Schmidt-Colinet y Annemarie Stauffer se preguntan sobre esta relativa abundancia de tintes preciosos en los tejidos de Palmira e intentan descubrir sus implicaciones políticas y sociales.

Los tejidos de Palmira aportan una nueva contribución a la historia de estos tres tintes y muestran el lugar que han ocupado y todavía ocupan, en cierta medida, en el patrimonio cultural mediterráneo (un patrimonio cultural que por supuesto reconoce todo su protagonismo a las ciencias y a las técnicas).

La importancia de la púrpura en el mundo antiguo, como signo de poder y de riqueza que uno se lleva hasta su propia tumba o con la que envuelve las reliquias más sagradas, no es sólo una evocación. La fascinación que este tinte ha continuado ejerciendo después de su desaparición de la escena económica encuentra también aquí dos ilustraciones considerablemente complementarias. Se trata, por una parte, de las

LA IMPORTANCIA DE LA PÚRPURA EN EL MUNDO ANTIGUO, COMO SIGNO DE PODER Y DE RIQUESA QUE UNO SE LLEVA HASTA SU PROPIA TUMBA O CON LA QUE ENVUELVE LAS RELIQUIAS MÁS SAGRADAS, NO ES SÓLO UNA EVOCACIÓN

sobre la biologia dels mol·luscs de la púrpura i sobre les propietats fotosensibles de les seves secrecions. Per altra banda, més recentment, els experiments de Joseph Doumet a les mateixes costes del Líban, on aquesta indústria havia tingut el seu major impuls, que ha buscat i ha trobat en la *Història natural* de Plini les claus de la reconstrucció de la tina de púrpura antiga.

A mesura que el color violeta de la púrpura es fa més escàs, el tint amb quermes, que ja a l'antiguitat s'havia utilitzat molt, il·lumina cada vegada amb més freqüència amb el seu vermell intens les sederies medievals més riques, on es ressalta amb fils d'or. Però el valor simbòlic i sacrificial que li dona el seu color de sang va obrir al quermes una altra sortida: la de les aplicacions medicinals. La "Confecció d'Alquermes", inventada per Mésué a principis del segle IX, aviat va ser elevada al rang de panacea universal en l'Occident medieval. La seva adopció precoç i la seva modificació pels savis doctors de l'Escola de Medicina de Montpel·lier han representat per a les biblioteques universitàries d'aquesta ciutat una riquesa de documents sobre la història natural i medicinal del quermes que s'ha cregut oportú donar a conèixer al públic amb motiu de l'exposició abans esmentada. Aquests documents permeten, a més a més, explicar la confusió que es va apoderar del nord de França i d'Europa, a partir del segle XVII, sobre la naturalesa -animal o vegetal- del quermes. Als països allunyats del Mediterrani el quermes només hi arri-

À MESURA QUE EL COLOR
VIOLETA DE LA PÚRPURA ES FA
MÉS ESCÀS, EL TINT AMB
QUERMES, QUE JA A
L'ANTIGUITAT S'HAVIA
UTILITZAT MOLT, IL·LUMINA
CADA VEGADA AMB MÉS
FREQUÈNCIA LES SEDERIES
AMB EL SEU VERMELL INTENS

À MEDIDA QUE EL COLOR
VIOLETA DE LA PÚRPURA SE HACE
MÁS ESCASO, EL TINTE CON
QUERMES, QUE YA EN LA
ANTIGÜEDAD SE HABÍA
UTILIZADO MUCHO, ILUMINA
CADA VEZ CON MÁS FRECUENCIA
LAS SEDERÍAS CON SU ROJO
INTENSO

investigaciones llevadas a término en el Mediterráneo occidental, durante el último siglo, por el gran naturalista y zoólogo Henri de Lacaze-Duthiers sobre la biología de los moluscos de la púrpura y sobre las propiedades fotosensibles de sus secreciones. Por otro lado, mucho más recientemente, los experimentos de

Joseph Doumet en las mismas costas del Líbano, donde esta industria había tenido su mayor impulso, que ha buscado y ha encontrado en la *Historia natural* de Plinio las claves de la reconstrucción de la tina de púrpura antigua.

A medida que el color violeta de la púrpura se hace más escaso, el tinte con quermes, que ya en la antigüedad se había utilizado mucho, ilumina cada vez con más frecuencia con su rojo intenso las sederías medievales más ricas, donde se realiza con hilos de oro. Pero el valor simbólico y sacrificial que le confiere su color de sangre abrió al quermes otra

salida, la de las aplicaciones medicinales. La "Confección de Alkermes", inventada por Mésué a principios del siglo IX, pronto fue elevada al rango de panacea universal en el Occidente medieval. Su adopción precoz y su modificación por los sabios doctores de la Escuela de Medicina de Montpel·lier han representado para las bibliotecas universitarias de esta ciudad una riquesa de documentos sobre la historia natural y

medicinal del quermes que hemos creído oportuno dar a conocer al público con motivo de esta exposición. Estos documentos permiten, además, explicar la confusión que se apoderó de los autores del norte de Francia y de Europa, a partir

33

34

34. El quermès medicinal. Imatge de l'exposició "Tints preciosos del Mediterrani".
 - Pot de farmàcia *Kermès Vétérinaire*, col. particular.
 - Farmàcia de viatge del farmacèutic de Napoleó I, col. J. L. Roussel.

34. El quermès medicinal. Imagen de la exposición "Tintes preciosos del Mediterráneo".
 - Bote de farmacia *Kermès vétérinaire*, col. particular.
 - Botiquín de viaje del farmacéutico de Napoleón I, col. J. L. Roussel.

bava sota la forma comercial de “gra d’escarlata”, petites boles assecades corresponents als cadàvers de les femelles adultes; en canvi era ben conegut com un “petit cuc”, *vemeou* per la “gent del país” on es produeix.

Però va caldre esperar fins a la segona meitat del segle XIX (1864) per tal que finalment el quermes fos objecte d’una descripció entomològica exacta, per part de Gustave Planchon de Montpellier. Tant les virtuts medicinals com les qualitats colorants del quermes, preuades encara en l’actualitat en un altre país mediterrani, Tunis, ens permeten descobrir, gràcies a Naceur Ayed, la llarga i interessant *Història de la tintura, del “fez” al quermes*.

No és pas una casualitat que el pastel conclougué aquesta trilogia dels tints preciosos del Mediterrani. La tina de pastel és el tema bàsic del document escrit més antic que es va presentar a l’exposició -una tauleta neobabilònica de fórmules de tint en caràcters cuneïformes- i, encara en l’actualitat, és precisament d’una tina de pastel d’on surt el teixit d’un esplèndid model de la darrera col·lecció d’Alta Costura d’Olivier Lapidus, amb el qual s’acabava l’exposició.

Entretant, el pastel s’havia revelat com la base de totes les púrpures d’imitació amb què estan decorats els teixits coptes del Museu Georges Labit de Toulouse i els frondosos verds dels tapissos de l’edat mitjana i dels segles posteriors, mentre que tractats de tints i quaderns de tintorers s’omplen de declaracions sobre la gran importància de la gamma dels blaus pastels.

En l’època en què el pastel feia del Llenguadoc un “país de Xauxa”, el principal mercat dels milers de tones

del siglo XVII, sobre la naturaleza -animal o vegetal- del quermes. A los países alejados del Mediterráneo el quermes sólo llegaba bajo la forma comercial de “grano de escarlata”, pequeñas bolas desecadas correspondientes a los cadáveres de las hembras adultas; en cambio era bien conocido como un “pequeño gusano”, *vermeou* por las “gentes del país” donde vivía.

Pero hubo que esperar hasta la segunda mitad del siglo XIX (1864) para que el quermes fuera objeto finalmente de una descripción entomológica exacta, por parte de Gustave Planchon de Montpellier. Tanto las virtudes medicinales como las cualidades colorantes del quermes, apreciadas todavía en la actualidad en otro país mediterráneo, Túnez, nos permiten descubrir, gracias a Naceur Ayed, la larga e interesante *Historia de la tintura, del “fez” al quermes*.

No es casual que el pastel venga a concluir esta trilogía de los tintes preciosos del Mediterráneo. La tina de pastel es el tema básico del documento escrito más antiguo presentado en la exposición -una tablilla neobabilónica de fórmulas de tinte en caracteres cuneiformes- y, aún en la actualidad, es precisamente de una tina de pastel de donde procede la tela de un espléndido modelo de la última colección de Alta Costura de Olivier Lapidus, con el cuál se concluía la exposición.

Entretanto, el pastel se había revelado como la base de todas las púrpuras de imitación con las que se revisten los tejidos coptos del Museo Georges Labit de Toulouse y los frondosos verdes de los

VA CALDRE ESPERAR FINS A LA SEGONA MEITAT DEL SEGLE XIX (1864) PER TAL QUE FINALMENT EL QUERMES FOS OBJECTE D’UNA DESCRIPCIÓ ENTOMOLÒGICA EXACTA, PER PART DE GUSTAVE PLANCHON DE MONTPELLIER

HUBO QUE ESPERAR HASTA LA SEGUNDA MITAD DEL SIGLO XIX (1864) PARA QUE EL QUERMES FUERA OBJETO FINALMENTE DE UNA DESCRIPCIÓN ENTOMOLÓGICA EXACTA, POR PARTE DE GUSTAVE PLANCHON DE MONTPELLIER

DELS TRES PREUATS TINTS,
TAN SOLS EL PASTEL ÉS
VEGETAL I PER TANT L'ÚNIC
SUSCEPTIBLE DE SER
PRODUÏT EN LA QUANTITAT
DESITJADA

DE LOS TRES PRECIADOS
TINTES AQUÍ CONSIDERADOS,
SÓLO EL PASTEL ES VEGETAL
Y POR TANTO EL ÚNICO
SUSCEPTIBLE DE SER
PRODUCIDO EN LA CANTIDAD
DESEADA

de pastel que circulaven d'una punta a l'altra d'Europa era, sens dubte, la manufactura llanera, productora de draps de llana batanats de colors vistosos -base de la indumentària de les poblacions europees- que també eren exportats en massa, des dels segles XIV i XV, vers els països del Bàltic així com als països del Pròxim Orient mediterrani.

Dels productes d'aquesta primera gran indústria europea, insaciable devoradora de pastel, solament en resten uns pocs vestigis tèxtils: en aquells temps els teixits destinats a la indumentària resultaven uns béns massa cars, per tant es transmetien entre els membres de la família, reciclant-los fins que no eren més que parracs. Les petites mostres de teles blaves, verdes o violetes conservades en les col·leccions d'arxius europeus lamentablement no es van poder mostrar. El que sí es va poder mostrar fou la riquesa nascuda del pastel en el Llenguadoc, principal regió productora d'aquesta matèria a Europa, gràcies als documents llegats pels grans comerciants de Toulouse i altres ciutats del Llenguadoc, i gràcies a les restes de la seva esplendor. Mitjançant aquests estudis, es dibuixa també la història de l'ús en pintura d'un subproducte de la tintoreria, el fong o el verdet del pastel, que ha donat lloc a la tècnica artística del pastel.

Dels tres preuats tints, tan sols el pastel és vegetal i per tant l'únic susceptible de ser produït en la quantitat desitjada. Al contrari de la

tapices de la Edad Media y de los siglos posteriores, mientras que tratados de tintes y cuadernos de tintoreros se llenan de declaraciones sobre la gran importancia de la gama de los azules de pastel.

En la época en que el pastel hacía del Languedoc un "país de Jauja", el principal mercado de los miles de toneladas de pastel que circulaban de una punta a otra de Europa era sin duda la pañería, productora de telas de lana batanadas de vistosos colores -base de la indumentaria de las poblaciones europeas- que también eran exportadas masivamente, desde los siglos XIV y XV, hacia los países del Báltico así como a los países del Próximo Oriente mediterráneo.

Sin embargo, de los productos de esta primera gran industria europea, insaciable devoradora de pastel, sólo quedan unos pocos vestigios textiles: en aquel entonces los tejidos destinados a la indumentaria resultaban unos bienes demasiado caros, de modo que se transmitían entre los miembros de la familia, reciclándolos hasta que no eran más que harapos. Las pequeñas muestras de telas azules, verdes o violetas conservadas en las colecciones de archivos europeos lamentablemente no pudieron ser mostradas. Lo que sí se ha podido ofrecer al público es la riqueza nacida del pastel en el Languedoc, principal región productora de esta materia en Europa, gracias a los documentos que nos han legado los grandes comerciantes de Toulouse y otras ciudades del Languedoc y gracias a los restos de su esplendor. A través de estos estudios, se dibuja también la historia del uso en pintura de un subproducto de la tintorería, el moho o cardenillo del pastel, que ha dado lugar a la técnica artística del pastel.

De los tres preciados tintes aquí considerados, tan sólo el pastel es vegetal y por tanto el único susceptible de ser producido en la cantidad

EN EL DEPARTAMENTO DEL
AUDE SE DESARROLLAN LOS
PRIMEROS ENSAYOS DE
PRODUCCIÓN DE ÍNDIGO A
PARTIR DEL PASTEL A ESCALA
INDUSTRIAL

35

púrpura de mol·lusc, en què 1 gram de pigment sec representa el sacrifici de 10.000 mol·luscs; al contrari del quermes, que necessita assecar entre 60 i 80 insectes per tal d'obtenir 1 gram; el preu del pastel no es basa en la seva escassetesa, sinó en la seva producció massiva.

Actualment, i gràcies a un acord entre el Centre d'Aplicació i Tractament dels Recursos Agraris de la Universitat de Toulouse, la Societat Bleu de Lectoure, que comença a produir pintures al pastel, i diverses cooperatives agrícoles de Vernet, d'Ariège i de Limoux, en el Departament de l'Aude es desenvolupen els primers assajos de producció d'indigotina a partir del pastel a escala industrial. Així, la llarga història dels preciosos tints naturals, íntimament lligats a la història del món mediterrani, afronta el pas del segon al tercer mil·lenni amb perspectives de renovació.

**EN EL DEPARTAMENT DE
L'AUDE ES DESENVOLUPEN
ELS PRIMERS ASSAJOS DE
PRODUCCió D'INDIGOTINA
A PARTIR DEL PASTEL A
ESCALA INDUSTRIAL**

deseada. Al contrari de la púrpura de molusco, en que 1 gramo de pigmento seco representa el sacrificio de 10.000 moluscos; al contrario del quermes, que necesita desecar de 60 a 80 insectos para obtener 1 gramo; el pastel no es apreciado debido a su escasez, sino precisamente por su producción en masa.

Actualmente, gracias a un acuerdo entre el Centro de Aplicación y Tratamiento de los Recursos Agrarios de la Universidad de Toulouse, la Sociedad Bleu de Lectoure, que empieza a producir pinturas al pastel, y varias cooperativas agrícolas de Vernet, de Ariège y de Limoux,

en el Departamento del Aude se desarrollan los primeros ensayos de producción de índigo a partir del pastel a escala industrial. Así, la larga historia de los preciosos tintes naturales, íntimamente ligados a la historia del mundo mediterráneo, afronta el paso del segundo al tercer milenio con perspectivas de renovación.